

Europos žmogaus teisių fondas
Europejska Fundacja Praw Człowieka
European Foundation of Human Rights
Европейский Фонд Прав Человека

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai

Gedimino pr. 30, 01104 Vilnius

rastine@tm.lt

PASIŪLYMAI

dėl Lietuvos Respublikos tautinių mažumų įstatymo projekto

2024 m. balandžio 23 d.

Vilnius

Dėkojame Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai už iniciatyvą, rengiant Tautinių mažumų įstatymo projektą. Ši iniciatyva yra svarbus žingsnis kuriant išsamų teisės aktą, suteikiantį reikiamą pagrindą tautinių mažumų teisių apsaugai Lietuvoje.

Kaip jau ne vienerius metus nurodoma, esama situacija, kai nėra teisės akto, reglamentuojančio tautinių mažumų padėtį, kelia neaiškumų dėl skirtingą tautinę tapatybę turinčių Lietuvos piliečių orumo ir teisių užtikrinimo. Tai yra ypač svarbi problema mūsų šalyje, atsižvelgiant į įvairialypę Lietuvos Respublikos gyventojų tautinę sudėtį – Lietuvos statistikos departamento 2021 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo duomenimis, Lietuvoje gyvena 2 mln. 810 tūkst. gyventojų, iš kurių 432 tūkst. yra tautinių mažumų atstovai, kas sudaro 15,4 proc. Gausiausią tautinę mažumą sudaro lenkai (183,4 tūkst., t. y. 6,5 proc.).

Norėtume pateikti keletą pasiūlymų ir pastabų esamam įstatymo projektui. Pasiūlymai dėl pakeitimų pirmiausia grindžiami Europos Tarybos tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencija, kurią Lietuva ratifikavo (ir kurios Lietuva įsipareigojo laikytis 2000 m.). Mūsų vertinimu, siūlomų pakeitimų įtraukimas užtikrintų visapusiškesnę tautinių mažumų teisių, kurias Lietuva yra garantavusi pagal tarptautinę teisę, apsaugą ir užtikrinimą.

Pasiūlymuose dėl pakeitimų daugiausia dėmesio skiriama paramai kultūrai, tautinių mažumų kalboms, dalyvavimo viešajame gyvenime agitacijai, tautinių mažumų kalbų mokymo ir vartojimo skatinimui, tautinių mažumų teisės vartoti savo kalbą dokumentuose kontaktuojant su administracinės valdžios institucijomis užtikrinimui, topografinių ženklų tautinių mažumų kalba naudojimui mažumų tankiai apgyvendintose vietovėse. Tikimės, kad į juos bus atsižvelgta ir apsvaistytas jų įtraukimas į siūlomą įstatymo projektą.

Nepaisant to, kad siūlomam projektui pateikiama nemažai pastabų, norėtume dar kartą išreikšti savo pritarimą pastangoms priimti Tautinių mažumų įstatymą. Tikime, kad mūsų

Europos žmogaus teisių fondas
Europejska Fundacja Praw Człowieka
European Foundation of Human Rights
Европейский Фонд Прав Человека

bendradarbiavimas šiuo svarbiu klausimu prisidės prie atviresnės, tolerantiškesnės ir teisingesnės Lietuvos visuomenės kūrimo.

Pagarbiai,

VšĮ „Europos žmogaus teisių fondas“ direktorius

Miroslav Suckel

Siūlomi pakeitimai

1 Pasiūlymas

1 straipsnio aktualios nuostatos:

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis

Šis įstatymas nustato tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teises ir pareigas bei valstybės įsipareigojimus sudaryti sąlygas išlaikyti ir puoselėti tautinių mažumų papročius, kultūrinį ir kalbinį identitetą.

Siūlome pakeisti 1 straipsnį ir išdėstyti jį taip:

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis

Šio įstatymo paskirtis – apsaugoti tautines mažumas ir joms priklausančių asmenų teises ir laisves, nustatyti tautinių mažumų teises ir pareigas bei valstybės įsipareigojimus sudaryti sąlygas išsaugoti ir plėtoti tautinių mažumų papročius, kultūrinį ir kalbinį identitetą, užtikrinti pilietinę ir socialinę integraciją, vienodą požiūrį į asmenis, nepriklausomai nuo jų tautinės kilmės. Įstatymas taip pat apibrėžia valstybės ir savivaldybių institucijų uždavinius ir kompetencijų šiais klausimais.

Argumentai:

Tautinių mažumų įstatymo projekto 1 straipsnio formuluotės pakeitimu siekiama, kad paties įstatymo paskirtis ir taikymo sritis būtų aiškesnė ir išsamesnė. Aktualioje straipsnio formuluotėje dėmesys skiriamas valstybės įsipareigojimams sudaryti sąlygas išlaikyti ir puoselėti tautinių mažumų papročius, kultūrinį ir kalbinį identitetą. Tai gali būti tik šių bendruomenių bendrų poreikių ir teisių dalis.

Naujoji 1 straipsnio formuluotė paaiškina, kad įstatymo paskirtis yra apsaugoti ne tik tautines mažumas, bet ir šioms mažumoms priklausančių asmenų teises ir laisves. Taip pat įvedama pilietinės ir socialinės integracijos bei vienodo požiūrio į asmenis, nepriklausomai

Europos žmogaus teisių fondas
Europejska Fundacja Praw Człowieka
European Foundation of Human Rights
Европейский Фонд Прав Человека

nuo jų tautinės kilmės, koncepcija, atspindinti iš tarptautinės žmogaus teisių apsaugos, ypač Europos Tarybos tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos (toliau – Konvencija) 1 straipsnio kylančius įsipareigojimus.

Įstatymo tikslų nustatymas įtraukiant integruotą požiūrį į tautinių mažumų ir jų teisių bei laisvių apsaugą, taip pat pabrėžiant valstybės ir valdžios institucijų vaidmenį sudarant sąlygas socialinei integracijai ir vienodam požiūriui į visus piliečius, atitinka tarptautinio bendradarbiavimo ir demokratinės teisinės valstybės principus.

2 Pasiūlymas

2 straipsnio aktualios nuostatos:

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

1. *Tautinei mažumai priklausantis asmuo – Lietuvos Respublikos teritorijoje gyvenantis Lietuvos Respublikos pilietis, kuriam būdinga kitokia nei tautinei daugumai tautinė tapatybė, kurią jis siekia išsaugoti.*
2. *Tautinė bendrija – siekio išsaugoti tautinę tapatybę vienijama organizuota tautinei mažumai priklausančių asmenų grupė, atstovaujanti tautinei mažumai priklausančių asmenų interesams, susijusiems su tautinių mažumų integracija į Lietuvos visuomenę, tautinės tapatybės išsaugojimu ir (ar) tarpkultūriniu bendradarbiavimu.*
3. *Tautinė mažuma – grupė Lietuvos Respublikos piliečių, turinti šiuos požymius: gyvena Lietuvos Respublikos teritorijoje, turi ilgalaikius, tvirtus ir nuolatinius ryšius su Lietuva, gyventojų skaičiumi yra mažesnė nei likusi Lietuvos Respublikos gyventojų dalis, ir yra vienijama siekio išsaugoti savo tautinę tapatybę.*
4. *Tautinė tapatybė – asmens laisvai pasirenkamas tapatinimasis su vienu iš savo tėvų ar senelių tautybe, grindžiamas jai būdingų savybių – kultūros, kalbos, papročių – visuma arba bent viena iš šių savybių.*
5. *Tautinės mažumos kalba – kita nei valstybinė kalba, tautinei mažumai priklausančių asmenų vartojama kaip gimtoji.*

Siūlome pakeisti 2 straipsnį ir išdėstyti jį taip:

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

1. *Tautinė mažuma – grupė Lietuvos Respublikos piliečių, turinti šiuos požymius::*
 - (a) *skaičiumi yra mažesnė nei likusi Lietuvos Respublikos gyventojų dalis;*
 - (b) *pasižymi kitokia tautine tapatybe nei Lietuvos Respublikos piliečių dauguma;*
 - (c) *turi tvirtus kultūrinius, istorinius ar socialinius ryšius su Lietuva;*
 - (d) *siekia išsaugoti, plėtoti ir išreikšti savo tautinį ir kultūrinį identitetą;*

(e) suvokia savo istorinį tautinį paveldą ir siekia jį puoselėti bei išsaugoti;

(f) tapatinasi su savo valstybėje įsikūrusia tauta.

2. Tautinė bendrija – siekio išsaugoti tautinę tapatybę vienijama organizuota tautinei mažumai priklausančių asmenų grupė, atstovaujanti tautinei mažumai priklausančių asmenų interesams, susijusiems su tautinių mažumų integracija į Lietuvos visuomenę, tautinės tapatybės išsaugojimu ir (ar) tarpkultūriniu bendradarbiavimu.

3. Tautinė tapatybė – asmens laisvai pasirenkamas tapatinimasis su vieno iš savo tėvų ar senelių tautybe, grindžiamas jai būdingų savybių – kultūros, kalbos, papročių – visuma arba bent viena iš šių savybių.

4. Tautinės mažumos kalba – kita nei valstybinė kalba, tautinei mažumai priklausančių asmenų vartojama kaip gimtoji.

Argumentai:

Siūlomu pakeitimu išplečiama tautinės mažumos sąvoka, įtraukiant papildomus kriterijus, pavyzdžiui, savo istorinės tautinės bendruomenės suvokimą ir tapatinimąsi su savo valstybėje įsikūrusia tautine bendruomene. Kadangi atsižvelgiant į istorinį ryšį ir tautinės priklausomybės jausmą apibrėžtis tampa išsamesnė, tai yra neabejotinai svarbūs aspektai. Taip pat iš Įstatymo projekto buvo pasiūlyta išbraukti tautinei mažumai priklausančio asmens sąvoką, kadangi ji yra glaustai apibrėžta 2 straipsnio 1 dalyje.

3 Pasiūlymas

4 straipsnio aktualios nuostatos:

4 straipsnis. Teisė pasirinkti priklausyti tautinei mažumai

- 1. Kiekvienas tautinei mažumai priklausantis asmuo turi teisę laisvai pasirinkti, ar su juo turi būti elgiamasi kaip su tautinei mažumai priklausančiu asmeniu, ir dėl tokio savo pasirinkimo arba dėl naudojimosi su tokiu pasirinkimu susijusiomis teisėmis jis neturi patekti į prastesnę padėtį.*
- 2. Niekas negali būti verčiamas įrodinėti savo priklausomybės tautinei mažumai, viešai atskleisti savo tautinės tapatybės ar atsisakyti savo priklausomybės tautinei mažumai.*
- 3. Tautinei mažumai priklausančio asmens duomenys apie tautybę civilinės būklės aktų įrašuose keičiami, iš civilinės būklės aktų įrašų išbraukiami arba šie įrašai duomenimis apie tautybę papildomi Lietuvos Respublikos civilinės būklės aktų registravimo įstatymo nustatyta tvarka.*

Siūlome pakeisti 4 straipsnio 2 dalį ir išdėstyti ją taip:

4 straipsnis Teisė pasirinkti priklausyti tautinei mažumai

- 1. Kiekvienas tautinei mažumai priklausantis asmuo turi teisę laisvai pasirinkti, ar su juo turi būti elgiamasi kaip su tautinei mažumai priklausančiu asmeniu, ir dėl tokio savo pasirinkimo arba dėl naudojimosi su tokiu pasirinkimu susijusiomis teisėmis jis neturi patekti į prastesnę padėtį.*
- 2. Niekas negali būti verčiamas įrodyti savo priklausomybę tautinei mažumai, viešai atskleisti savo tautinę tapatybę, kilmę, mažumos kalbą, ar atsisakyti savo priklausomybės tautinei mažumai.*
- 3. Tautinei mažumai priklausančio asmens duomenys apie tautybę civilinės būklės aktų įrašuose keičiami, iš civilinės būklės aktų įrašų išbraukiami arba šie įrašai duomenimis apie tautybę papildomi Lietuvos Respublikos civilinės būklės aktų registravimo įstatymo nustatyta tvarka.*

Europos žmogaus teisių fondas
Europejska Fundacja Praw Człowieka
European Foundation of Human Rights
Европейский Фонд Прав Человека

Argumentai:

Tekste pakeitus formuluotę „viešai atskleisti savo tautinės tapatybės“ į „viešai atskleisti savo tautinę tapatybę, kilmę, mažumos kalbą“, siekiama atsižvelgti į įvairius veiksnius, kurie gali būti siejami su tautinei mažumai priklausančio asmens tautine tapatybe. Be pačios tautinės tapatybės, taip pat yra svarbi kilmė ir mažumos kalba, kuri gali būti neatsiejama tautinės tapatybės dalis.

4 Pasiūlymas

II SKYRIUS (TAUTINIŲ MAŽUMŲ KALBŲ VARTOJIMAS)

Siūlome papildyti II skyrių nauju straipsniu ir jį išdėstyti taip:

x straipsnis. Teisė rašyti vardus ir pavardes pagal tautinės mažumos kalbos rašybos taisykles

- 1. Mažumai priklausantys asmenys turi teisę rašyti savo vardus ir pavardes pagal mažumos kalbos rašybos taisykles, visų pirma, registruojant juos civilinės būklės aktų įrašuose ir asmens tapatybės dokumentuose.*
- 2. Mažumoms priklausančių asmenų vardai ir pavardės, užrašyti kita abėcėle nei lotyniška, turi būti transliteruojami.*
- 3. Už viešojo administravimo sritį atsakinga ministerija, atsižvelgdama į mažumos kalbos rašybos taisykles, potvarkiu nustato 2 dalyje nurodytą transliteracijos būdą.*

Argumentai:

Siūlomu straipsniu nustatomos svarbios garantijos, susijusios su tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisėmis, ypač dėl vardų ir pavardžių rašymo pagal tautinės mažumos kalbos rašybos taisykles. Šis pakeitimas atitinka Konvencijos 11 straipsnio nuostatas, kuriose aiškiai apibrėžiama tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisė vartoti savo pavardes ir vardus mažumos kalba ir gauti oficialų jų pripažinimą pagal valstybės teisinėje sistemoje nustatytas sąlygas.

Šio straipsnio įtraukimas atitinka Konvenciją, nes ja užtikrinama, kad tautinėms mažumoms priklausantys asmenys galėtų vartoti savo gimtąją kalbą ir administracinėje srityje, įskaitant civilinės būklės aktų registravimą ir asmens tapatybės dokumentus. Laikantis tarptautinių žmogaus teisių standartų, tai yra svarbus žingsnis, kuriuo siekiama apsaugoti ir skatinti tautinių mažumų kultūrinį identitetą. Be to, paskyrus už viešojo administravimo sritį atsakingą ministeriją, kuri veiktų kaip institucija, atsakinga už tautinėms mažumoms priklausančių asmenų vardų ir pavardžių transliteracijos nustatymą, užtikrinama, kad šis procesas bus grindžiamas mažumos kalbos rašybos taisyklėmis, o tai atitiktų Konvencijos

Europos žmogaus teisių fondas
Europejska Fundacja Praw Człowieka
European Foundation of Human Rights
Европейский Фонд Прав Человека

rekomendacijas. Toks tikslus reglamentavimas leistų nuosekliai ir veiksmingai įgyvendinti tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisę vartoti ir rašyti vardus ir pavardes, užtikrinant visišką pagarbą jų kultūriniam identitetui.

5 Pasiūlymas

II SKYRIUS (TAUTINIŲ MAŽUMŲ KALBŲ VARTOJIMAS)

Siūlome papildyti II skyrių nauju straipsniu ir jį išdėstyti taip:

y straipsnis. Mažumų kalbos vartojimas kontaktuojant su administracinės valdžios institucijomis

- 1. Savivaldybių institucijose greta valstybinės kalbos kaip pagalbinė kalba gali būti vartojama tautinės mažumos kalba.*
- 2. Pagalbinė kalba gali būti vartojama tik tose savivaldybėse, kuriose mažumai, kurios kalba bus vartojama kaip pagalbinė, priklausančių gyventojų skaičius sudaro ne mažiau kaip 20 proc. visų savivaldybės gyventojų ir kurios yra įtrauktos į Savivaldybių, kuriose vartojama pagalbinė kalba, oficialų registrą (toliau - Oficialus registras).*
- 3. Galimybė vartoti pagalbinę kalbą reiškia, kad mažumai priklausantys asmenys, laikantis 6 dalyje nustatytų reikalavimų, turi teisę:*
 - 1) kreiptis į savivaldybių institucijas pagalbine kalba raštu arba žodžiu;*
 - 2) esant išreikštam pageidavimui, gauti atsakymą taip pat pagalbine kalba raštu arba žodžiu.*
- 4. Leidžiama pateikti prašymą pagalbine kalba. Prašymo pateikimas pagalbine kalba negali būti laikomas trūkumu, dėl kurio prašymas gali būti paliktas nenagrinėtu.*
- 5. Apeliacinė procedūra vykdoma tik valstybine kalba.*
- 6. Niekas neturi teisės nevykdyti teisėto įsakymo ar sprendimo, priimto valstybine kalba, jei aplinkybės reikalauja, kad jis būtų įvykdytas nedelsiant, kad būtų pasiektas jo tikslas.*
- 7. Kilus neaiškumams, jie sprendžiami remiantis valstybine kalba surašytu dokumentu.*

Argumentai:

Europos žmogaus teisių fondas
Europejska Fundacja Praw Człowieka
European Foundation of Human Rights
Европейский Фонд Прав Человека

Siūlomu straipsniu nustatomos reikšmingos nuostatos dėl mažumos kalbos vartojimo bendraujant su administracinės valdžios institucijomis, o tai atitinka Konvencijos 10 straipsnio nuostatas. Numatydamas mažumos kalbos vartojimą kontaktuojant su administracinėmis institucijomis, šis straipsnis atitinka pagarbos tautinių mažumų kultūriniam identitetui ir lygybės bei nediskriminavimo principų laikymąsi.

Šia teise siekiama palengvinti tautinėms mažumoms priklausančių asmenų ir institucijų komunikavimą bei naudojimąsi viešosiomis paslaugomis. Taip užtikrinama, kad tautinėms mažumoms priklausantys asmenys galėtų reikšti savo mintis ir naudotis administracinėmis paslaugomis gimtąja kalba, o tai svarbu jų kultūriniam tapatumui išsaugoti ir skatinti.

6 Pasiūlymas

II SKYRIUS (TAUTINIŲ MAŽUMŲ KALBŲ VARTOJIMAS)

Siūlome papildyti II skyrių nauju straipsniu ir jį išdėstyti taip:

z straipsnis. Oficialus savivaldybių registras

- 1. Įrašus į Oficialų registrą atlieka už Oficialaus registro tvarkymą atsakinga ministerija, remdamasi savivaldybės tarybos prašymu.*
- 2. 1 dalyje nurodytame prašyme visų pirma pateikiami oficialūs duomenys apie savivaldybės gyventojų skaičių, įskaitant gyventojų, priklausančių mažumai, kurios kalba bus vartojama kaip pagalbinių, skaičių, ir savivaldybės tarybos nutarimas, kuriuo duodamas sutikimas įvesti pagalbines kalbas, kartu nurodant mažumos kalbą, kuri bus vartojama kaip pagalbinių.*

Argumentai:

Straipsnyje įtvirtinamos reikšmingos nuostatos, susijusios su oficialiojo savivaldybių registro tvarkymu, kuris yra labai svarbus siekiant įgyvendinti tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisę vartoti savo kalbą kaip pagalbines kontaktuojant su administracinės valdžios institucijomis. Ši nuostata taip pat įpareigoja už vidaus reikalus atsakingą ministeriją tvarkyti Oficialųjį savivaldybių registrą ir apibrėžia įtraukimo į registrą procedūrą, pagal kurią savivaldybės taryba turi pateikti prašymą. Šiame prašyme turi būti pateikti atitinkami duomenys apie savivaldybės gyventojų skaičių, įskaitant asmenų, priklausančių tautinei mažumai, kurios kalba būtų vartojama kaip pagalbinių, skaičių. Tokiais reikalavimais užtikrinamas skaidrumas ir administracinių taisyklių laikymasis, kartu apsaugant sprendimų priėmimo proceso vientisumą. Reikalavimu gauti savivaldybės tarybos sutikimą dėl pagalbinių kalbos įvedimo ir konkrečios tautinės mažumos kalbos priskyrimo pagalbinei kalbai, siekiama atsižvelgti į vietos sąlygas ir bendruomenės poreikius.

7 Pasiūlymas

II SKYRIUS (TAUTINIŲ MAŽUMŲ KALBŲ VARTOJIMAS)

Siūlome papildyti II skyrių nauju straipsniu ir jį išdėstyti taip:

***q* straipsnis. Topografiniai pavadinimai mažumų kalbomis**

1. Papildomi tradiciniai pavadinimai tautinės mažumos kalba gali būti vartojami šalia:

1) oficialių vietovių ir fiziografinių objektų pavadinimų,

2) gatvių pavadinimų – nustatytų lietuvių kalba pagal atskiras taisykles.

2. 1 dalyje nurodyti papildomi pavadinimai, atsižvelgiant į 3 dalį, gali būti vartojami tik savivaldybių, įrašytų į atsakingo ministro tvarkomą savivaldybių, kuriose vartojami pavadinimai tautinės mažumos kalba, registrą, teritorijoje.

3. Teritorijose, kuriose tradiciškai gyvena daug tautinei mažumai priklausančių asmenų, tradiciniai vietovardžiai, gatvių pavadinimai ir kiti viešo pobūdžio topografiniai ženklai gali būti įrengiami, jeigu ten yra pakankamas tokių ženklų poreikis, nesilaikant šio straipsnio 2 dalies reikalavimo.

4. Šio straipsnio 1 dalyje nurodyti papildomi pavadinimai gali būti įvedami visoje savivaldybėje arba atskirose vietovėse.

5. Šio straipsnio 1 dalyje nurodyti papildomi pavadinimai rašomi po lietuviškais pavadinimais ir negali būti naudojami atskirai.

6. Papildomas pavadinimas tautinės mažumos kalba nustatomas pagal tos kalbos rašybos taisykles.

7. Papildomas vietovės ar fiziografinio objekto pavadinimas tautinės mažumos kalba gali būti nustatomas savivaldybės tarybos prašymu, jeigu:

1) savivaldybės gyventojų, priklausančių tautinei mažumai, skaičius sudaro ne mažiau kaip 20 % visų tos savivaldybės gyventojų arba, jei tai yra gyvenamoji vietovė, daugiau kaip pusė tos vietovės gyventojų, dalyvavusių konsultacijose, pasisakė už papildomo vietovės pavadinimo tautinės mažumos kalba nustatymą;

2) dėl savivaldybės tarybos pasiūlymo buvo gauta teigiama vietovardžių ir fiziografinių objektų pavadinimų klausimais užsiimančios institucijos išvada.

8. Išlaidos, susijusios su pagalbinės kalbos įvedimu ir vartojimu savivaldybėje, ir išlaidos, susijusios su papildomų pavadinimų mažumos kalba įvedimu, atsižvelgiant į 9 dalį, apmokamos iš savivaldybės biudžeto.

9. Išlaidos, susijusios su informacinių lentelių pakeitimu dėl papildomo vietovės ar fiziografinio objekto pavadinimo mažumos kalba nustatymo, padengiamos iš valstybės biudžeto.

Argumentai:

Straipsnyje įtvirtinamos nuostatos dėl papildomų topografinių pavadinimų mažumų kalbomis vartojimo savivaldybėse. Šiuo pakeitimu siekiama skatinti kultūrų įvairovę ir gerbti tautinėms mažumoms priklausančių asmenų kalbines teises. Šis pakeitimas atitinka Konvencijos 11 straipsnį. Kiekvienas tautinei mažumai priklausantis asmuo turi teisę laisvai vartoti savo kalbą viešojoje erdvėje, o papildomų pavadinimų mažumų kalbomis įvedimas yra žingsnis siekiant užtikrinti kalbinę lygybę ir stiprinti tautinių mažumų kultūrinį tapatumą Lietuvoje. Papildomi pavadinimai turėtų būti pateikiami po lietuviškais pavadinimais, o jų įvedimui reikėtų atitinkamų procedūrų, įskaitant teigiamą vietovardžių ir fiziografinių objektų pavadinimų klausimais užsiimančios institucijos išvadą ir gyventojų dalyvavimą konsultacijose, kurios užtikrintų tinkamą valstybinės kalbos gerbimą ir apsaugą. Su šiais pokyčiais susijusias išlaidas padengs savivaldybės biudžetas ir valstybė.

8 Pasiūlymas

II SKYRIUS (TAUTINIŲ MAŽUMŲ KALBŲ VARTOJIMAS)

Siūlome papildyti II skyrių nauju straipsniu ir jį išdėstyti taip:

w straipsnis. Gyventojų, priklausančių tautinėms mažumoms, skaičiaus savivaldybėje nustatymas

1. Tautinių mažumų gyventojų skaičiumi savivaldybėje laikomas skaičius, oficialiai nustatytas pagal paskutinio gyventojų surašymo rezultatus.

Argumentai:

Straipsnis įtrauktas siekiant tiksliai nustatyti tautinėms mažumoms priklausančių gyventojų skaičių savivaldybėje. Atsižvelgiant į naujausio gyventojų surašymo rezultatus, kuriais grindžiamas šis skaičius, šiuo straipsniu siekiama užtikrinti, kad būtų pateikti objektyvūs ir naujausi duomenys, padedantys priimti sprendimus dėl mažumų politikos ir veiksmingai paskirstyti išteklius. Šio straipsnio dėka būtų galima geriau stebėti tautinių mažumų padėtį ir pritaikyti administracines priemones prie realių tautinių mažumų bendruomenių poreikių.

9 Pasiūlymas

II SKYRIUS (TAUTINIŲ MAŽUMŲ KALBŲ VARTOJIMAS)

Siūlome papildyti II skyrių nauju straipsniu ir jį išdėstyti taip:

t straipsnis. Įstatymo vertimas į tautinių mažumų kalbas

1. Atsakingas ministras įsako išversti šį įstatymą į tautinių mažumų kalbas.

Argumentai:

Straipsnyje numatyta, kad šį įstatymą privaloma išversti į tautinių mažumų kalbas. Tuo siekiama užtikrinti tautinėms mažumoms priklausančių asmenų galimybę susipažinti su mažumų teisės aktais gimtąja kalba. Ši iniciatyva padėtų skatinti lygybę kalbų atžvilgiu ir palengvintų visos bendruomenės atstovų supratimą ir užtikrintų įstatymo laikymąsi. Tuo būtų prisidėta prie kultūrinių ryšių stiprinimo ir socialinės integracijos.

10 Pasiūlymas

6 straipsnio aktualios nuostatos:

6 straipsnis. Teisė į švietimą tautinės mažumos kalba

- 1. Tautinei mažumai priklausantis asmuo turi teisę mokytis šios tautinės mažumos kalba arba tautinės mažumos kalbos bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo mokyklose pagal formaliojo ar (ir) neformaliojo švietimo programas Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme ir kituose švietimą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatyta tvarka.*
- 2. Bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo mokyklose, kurios įgyvendina švietimo programas pagal Lietuvos Respublikos dvišales ar daugiašales tarptautines sutartis su Europos ekonominės erdvės susitarimo valstybėmis, ugdymo procesas vykdomas šiose sutartyse numatyta tautinės mažumos kalba.*

Siūlome papildyti 6 straipsnį nauja 3 dalimi ir ją išdėstyti taip:

6 straipsnis. Teisė į švietimą tautinės mažumos kalba

- 1. Tautinei mažumai priklausantis asmuo turi teisę mokytis šios tautinės mažumos kalba arba tautinės mažumos kalbos bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo mokyklose pagal formaliojo ar (ir) neformaliojo švietimo programas Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme ir kituose švietimą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatyta tvarka.*
- 2. Bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo mokyklose, kurios įgyvendina švietimo programas pagal Lietuvos Respublikos dvišales ar daugiašales tarptautines sutartis su Europos ekonominės erdvės susitarimo valstybėmis, ugdymo procesas vykdomas šiose sutartyse numatyta tautinės mažumos kalba.*
- 3. Valstybė įsipareigoja imtis priemonių švietimo ir mokslinių tyrimų srityje, kad būtų skleidžiamos žinios apie tautinių mažumų ir daugumos gyventojų kultūrą, istoriją, kalbą ir religiją, suteikiant tinkamas galimybes mokytojų rengimui ir vadovėlių tautinių mažumų kalbomis prieinamumą. Šių priemonių įgyvendinimą prižiūri už švietimą atsakingas ministras.*

Europos žmogaus teisių fondas
Europejska Fundacja Praw Człowieka
European Foundation of Human Rights
Европейский Фонд Прав Человека

Argumentai:

Pakeitimu siekiama išplėsti tautinių mažumų kalboms skiriamos paramos taikymo sritį. Įtraukus naują dalį, įpareigojančią valstybę imtis priemonių, skatinančių tautinių mažumų ir daugumos gyventojų kultūros, istorijos, kalbos ir religijos pažinimą, šis straipsnis tampa labai reikšmingas. Suteikus tinkamas mokytojų rengimo sąlygas ir galimybę naudotis vadovėliais tautinių mažumų kalbomis, skatinama socialinė integracija ir stiprinami tarpkultūriniai ryšiai. Už švietimą atsakingo ministro vykdoma šių priemonių įgyvendinimo priežiūra užtikrintų veiksmingumą ir nuoseklumą švietimo srityje, remiant kultūrinės ir kalbinės įvairovės plėtrą.

11 Pasiūlymas

9 straipsnio aktualios nuostatos:

9 straipsnis. Teisė puoselėti ir plėtoti kultūrą, puoselėti papročius ir kalbą

- 1. Tautinei mažumai priklausantys asmenys ir tautinės bendrijos turi teisę puoselėti ir plėtoti savo kultūrą, papročius ir kalbą.*
- 2. Valstybės ir savivaldybių institucijos iš biudžeto lėšų finansuoja kultūros projektus tautinių mažumų integracijai į Lietuvos visuomenę, kultūrai puoselėti ir plėtoti, taip pat papročiams, kalbai ar tarpkultūriniam bendradarbiavimui puoselėti.*

Siūlome papildyti 9 straipsnį naujomis 3 ir 4 dalimis ir jas išdėstyti taip:

9 straipsnis Teisė išlaikyti ir plėtoti kultūrą, papročius ir kalbą

- 1. Tautinei mažumai priklausantys asmenys ir tautinės bendrijos turi teisę puoselėti ir plėtoti savo kultūrą, papročius ir kalbą.*
- 2. Valstybės ir savivaldybių institucijos iš biudžeto lėšų finansuoja kultūros projektus tautinių mažumų integracijai į Lietuvos visuomenę, kultūrai puoselėti ir plėtoti, taip pat papročiams, kalbai ar tarpkultūriniam bendradarbiavimui puoselėti.*
- 3. Valdžios institucijos privalo imtis tinkamų priemonių, kad apsaugotų asmenis, kurie patiria diskriminaciją, priešišpumą ar smurtą dėl savo priklausymo tautinei mažumai.*
- 4. Priemonės, kuriomis siekiama asimiliuoti tautinei mažumai priklausančius asmenis, yra draudžiamos, jeigu tokios priemonės taikomos prieš šių asmenų valią.*

Argumentai:

Pakeitimais stiprinama tautinėms mažumoms ir tautinėms bendrijoms priklausančių asmenų teisių apsauga. Įtraukiant naujus punktus aiškiai apibrėžiama valdžios institucijų pareiga imtis priemonių, kurios padėtų apsisaugoti nuo diskriminacijos, priešiškumo ar smurto dėl priklausymo tautinei mažumai. Tai atitinka Konvencijos 5 straipsnio nuostatas, pagal kurias reikalaujama remti tautinių mažumų kultūros ir tapatybės elementų palaikymą ir

Europos žmogaus teisių fondas
Europejska Fundacja Praw Człowieka
European Foundation of Human Rights
Европейский Фонд Прав Человека

plėtrą. Draudimas asimiliuoti asmenis prieš jų valią yra dar vienas žingsnis siekiant užtikrinti mažumoms priklausančių asmenų teises, o tai atitinka Konvencijos nuostatas.

12 Pasiūlymas

12 straipsnio aktualios nuostatos:

12 straipsnis. Tautinių bendrijų taryba

1. Tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisę spręsti kultūrinius, socialinius, ekonominius, švietimo ir kitus klausimus užtikrina Tautinių bendrijų taryba. Ši taryba yra kolegiali patariamoji visuomeniniais pagrindais veikianti institucija, sudaryta iš tautinių bendrijų, nevyriausybinų organizacijų, veikiančių tautinių mažumų teisių įgyvendinimo srityje, atstovų. Tautinių bendrijų tarybos atstovais gali būti asmenys, priklausantys tautinei mažumai, kurių individualiai arba kartu su kitais asmenimis vykdoma veikla neprieštarauja Lietuvos Respublikos įstatymams, suverenitetui, teritoriniam vientisumui ir nacionaliniam saugumui. Tautinių bendrijų tarybos nuostatus ir sudėtį tvirtina įgaliotosios institucijos direktorius.

2. Tautinių bendrijų taryba:

- 1) atstovauja tautinių mažumų interesams valstybės įstaigose ir institucijose;*
- 2) dalyvauja teisėkūros procese, įvairiose komisijose ir darbo grupėse, kuriose sprendžiami su tautinių mažumų teisių įgyvendinimu susiję klausimai;*
- 3) pataria įgaliotajai institucijai sprendžiant strateginius tautinių mažumų tapatumo saugojimo ir kultūros plėtros klausimus, kitus su dalyvavimu formuojant ir įgyvendinant tautinių mažumų politiką susijusius klausimus;*
- 4) vykdo tarptautinių teisės aktų ir įsipareigojimų tautinių mažumų klausimais įgyvendinimo stebėseną ir teikia pasiūlymus įgaliotajai institucijai;*
- 5) analizuoja įstatymų ir kitų teisės aktų projektus, kuriais numatoma spręsti tautinių mažumų klausimus, teikia pastabas ir pasiūlymus dėl jų turinio Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo nustatyta tvarka;*
- 6) teikia pasiūlymus įgaliotajai institucijai dėl priemonių tautinių mažumų tikslinėms programoms įgyvendinti ir prioritetų dėl paramos teikimo nevyriausybinėms organizacijoms, veikiančioms tautinių mažumų teisių įgyvendinimo srityje.*

Siūlome papildyti 12 straipsnį nauja 3 dalimi ir ją išdėstyti taip:

12 straipsnis. Tautinių bendrijų taryba

1. Tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisę spręsti kultūros, socialinius, ekonominius, švietimo ir kitus klausimus garantuoja Tautinių bendrijų taryba. Rūmai yra kolegialus, atstovaujамasis organas, turintis daug narių, taip pat jaunimo ir jo organizacijų, ir veikia skatindamas jaunimo įsitikinimus. Vis dėlto šalies profesinės sąjungos sugebėjo gerokai patobulinti savo veiklą, todėl jų skaičius vis didėjo, o Lietuvos respublikos profesinėms sąjungoms buvo sunkiau įgyvendinti valstybinius, regioninius, provincijos ir nacionalinius teisės aktus. Tautinių bendrijų tarybos darbo reglamentą ir sudėtį tvirtina įgaliotos institucijos direktorius.

2. Tautinių bendrijų taryba:

- 1) atstovauja tautinių mažumų interesams valstybės įstaigose ir institucijose;*
- 2) Dalyvauja teisėkūros procese ir dalyvauja komitetuose bei darbo grupėse, sprendžiančiose klausimus, susijusius su mažumų teisių įgyvendinimu;*
- 3) konsultuoja įgaliotąją instituciją strateginiais klausimais, susijusiais su tautinių mažumų tapatybės išsaugojimu ir jų kultūros plėtra, taip pat kitais klausimais, susijusiais su dalyvavimu formuojant ir įgyvendinant tautinių mažumų politiką;*
- 4) stebėti, kaip įgyvendinami tarptautiniai teisės aktai ir įsipareigojimai, susiję su tautinėmis mažumomis, ir teikti pasiūlymus įgaliotai institucijai;*
- 5) Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo nustatyta tvarka analizuoja įstatymų ir kitų teisės aktų, kuriuose numatytas tautinių mažumų reglamentavimas, projektų, teikia pastabas ir pasiūlymus dėl jų turinio;*
- 6) teikia įgaliotajai institucijai pasiūlymus dėl tautinėms mažumoms skirtų tikslinių programų įgyvendinimo priemonių ir paramos nevyriausybinėms organizacijoms, dirbančioms tautinių mažumų teisių įgyvendinimo srityje, prioritetų.*

3. Vykdydama savo uždavinius, Tautinių bendrijų taryba:

- 1) bendradarbiauja su valstybės ir vietos savivaldos administracinėmis institucijomis ir suinteresuotomis visuomeninėmis organizacijomis;*

Europos žmogaus teisių fondas
Europejska Fundacja Praw Człowieka
European Foundation of Human Rights
Европейский Фонд Прав Человека

- 2) turi teisę prašyti institucijų, įstaigų ir mokslo draugijų bei visuomeninių organizacijų nuomonių, išvadų, ekspertizių ar informacijos;
- 3) gali kviesti vietos savivaldos institucijų, visuomeninių organizacijų ir mokslo draugijų atstovus dalyvauti jos veikloje.

Argumentai:

Šiuo 12 straipsnio pakeitimu įtraukiama papildoma dalis, kurioje nustatomos konkrečios priemonės, kurių savo užduotims vykdyti imasi Tautinių bendrijų taryba. Tokiu būdu įstatyme aiškiai nurodoma, kokių priemonių imasi Taryba, kad veiksmingai atliktų savo patariamąjį ir atstovaujамąjį vaidmenį. Bendradarbiavimas su valdžios institucijomis bei įvairiomis bendruomeninėmis organizacijomis didintų Tautinių bendrijų tarybos veiklos veiksmingumą ir užtikrintų, kad tautinių mažumų poreikiai būtų geriau suprantami ir į juos būtų atsižvelgiama visose visuomenės gyvenimo srityse.

13 Pasiūlymas

VI SKYRIUS (BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS)

Siūlome papildyti VI skyrių nauju straipsniu ir jį išdėstyti taip:

u straipsnis. Tautinių mažumų departamentas

1. Tautinių mažumų departamentas veikia šio Įstatymo garantuojamų teisių ir laisvių apsaugos srityje ir savo veikloje visų pirma:

1) skatina tautinių mažumų teisių ir poreikių įgyvendinimą, vykdydamas tautinėms mažumoms skirtą veiklą ir inicijuodamas programas, skatinančias:

(a) tautinių mažumų tapatybės, kultūros ir kalbos išsaugojimą ir plėtojimą,

(b) vienodo požiūrio į asmenis, nepriklausomai nuo jų tautinės kilmės, principo įgyvendinimą,

(c) pilietinę ir socialinę integraciją.

2) bendradarbiauja su kompetentingomis institucijomis užkertant kelią tautinių mažumų teisių pažeidimams;

3) atlieka tautinių mažumų teisinės ir socialinės padėties analizę ir vertinimą

4) skleidžia žinias apie tautines mažumas ir jų kultūrą, inicijuoja mažumų padėties tyrimus, įskaitant diskriminacijos, jos apraiškų ir metodų bei strategijų, skirtų kovoti su jos pasireiškimu, srityje;

5) imasi veiklos, skirtos tautinių mažumų kalboms išsaugoti ir plėtoti.

Argumentai:

Tautinių mažumų departamento, kaip institucijos, atsakingos už veiksmus tautinių mažumų labui, įvardijimas įstatyme būtų žingsnis link veiksmingesnės tautinių mažumų teisių ir poreikių apsaugos Lietuvoje. Nuo 2015 m. veikianti institucija turėtų būti įtraukta į tautinių mažumų teises kompleksiskai reglamentuojančio įstatymo nuostatas. Šios nuostatos reglamentuotų jos uždavinius ir priemones, kurios veiktų tautinių mažumų labui.

Europos žmogaus teisių fondas
Europejska Fundacja Praw Człowieka
European Foundation of Human Rights
Европейский Фонд Прав Человека

Departamentas turėtų būti atsakingas už žinių apie tautines mažumas ir jų kultūrų sklaidą, inicijuoti tautinių mažumų padėties tyrimus, įskaitant diskriminacijos problematiką ir kovos su ja strategijas.

14 Pasiūlymas

14 straipsnio aktualios nuostatos:

14 straipsnis. Valstybės politikos tautinių mažumų srityje formavimas ir įgyvendinimas

- 1. Kultūros ministerija formuoja valstybės politiką tautinių mažumų srityje, organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą.*
- 2. Įgaliotoji institucija dalyvauja formuojant ir įgyvendinant valstybės politiką tautinių mažumų srityje, prižiūri, kaip įgyvendinami šis įstatymas ir su juo susiję teisės aktai.*
- 3. Valstybės ir savivaldybių institucijos, rengdamos veiklos planavimo dokumentus, numato priemones, kurios skatintų tautinių mažumų integraciją į Lietuvos visuomenę, puoselėti ir plėtoti tautinių mažumų kultūrą, papročius, kalbą ar tarpkultūrinį bendradarbiavimą.*
- 4. Valstybė finansuoja viešųjų įstaigų, kurių savininko ar dalininko teises įgyvendina įgaliotoji institucija, veiklą.*

Siūlome papildyti 14 straipsnį naujomis 1 ir 2 dalimis ir jas išdėstyti taip:

14 straipsnis. Tautinių bendrijų taryba

- 1. Valstybė remia tautinių mažumų integraciją, visų pirma vystydama tautinių mažumų integracijos programas ir nustatydamas bei finansuodama už jų įgyvendinimą atsakingas institucijas.*
- 2. Valstybė remia ir skatina tarpkultūrinį dialogą kaip vieną iš integracijos priemonių, skatinančių skirtingų tautinių grupių tarpusavio supratimą.*
- 3. Kultūros ministerija formuoja valstybės politiką tautinių mažumų srityje, organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą.*
- 4. Įgaliotoji institucija dalyvauja formuojant ir įgyvendinant valstybės politiką tautinių mažumų srityje, prižiūri, kaip įgyvendinami šis įstatymas ir su juo susiję teisės aktai.*

Europos žmogaus teisių fondas
Europejska Fundacja Praw Człowieka
European Foundation of Human Rights
Европейский Фонд Прав Человека

5. Valstybės ir savivaldybių institucijos, rengdamos veiklos planavimo dokumentus, numato priemones, kurios skatintų tautinių mažumų integraciją į Lietuvos visuomenę, puoselėti ir plėtoti tautinių mažumų kultūrą, papročius, kalbą ar tarpkultūrinį bendradarbiavimą.

6. Valstybė finansuoja viešųjų įstaigų, kurių savininko ar dalininko teises įgyvendina įgaliotoji institucija, veiklą.

Argumentai:

Pakeitimu pabrėžiama tautinių mažumų integracijos svarba ir valstybės vaidmuo įgyvendinant šį procesą. Taip pat įtraukta dalis apie kultūrų dialogo skatinimą, nes tai yra puiki integracijos priemonė, padedanti palaikyti skirtingų etninių ir tautinių grupių tarpusavio supratimą.